

Renata Rettinger, Piotr Staszak

KONKURENCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA PARKÓW NARODOWYCH MALEZJI¹

Abstract: In some destinations of tourism, national parks are a challenge for other, e.g. antropogenic, tourist attractions. The article presents and discusses national parks in Malaysia and analyses their significance as the country's tourist attractions. The growing competitiveness of areas where nature is protected has been recognised as one of the reasons why Malaysia is chosen as a tourist destination.

Key words: tourism, national parks, competitiveness

Malezja to kraj położony w „sercu” Azji Południowo-Wschodniej, którego terytorium zajmuje większą część Półwyspu Malajskiego oraz ok. jednej trzeciej powierzchni Borneo – największej z wysp Archipelagu Malajskiego. Malezja należy do krajów o szczególnych walorach geograficznych, sprzyjających rozwojowi turystyki – zarówno wypoczynkowej, jak i krajoznawczej. Decyduje o tym bogactwo środowiska przyrodniczego, liczne zabytki architektury i sztuki oraz oryginalna kultura materialna i niematerialna społeczeństwa. W ostatnich latach obserwuje się także wzrost zainteresowania parkami narodowymi. Spo-

¹ Fragmenty artykułu w rozszerzonej formie zostały zamieszczone jako notatka naukowa w „Problemach Ekologii Krajobrazu” 2011, t. 29, pod tytułem: *Wielkość i przestrzenne zróżnicowanie zagospodarowania turystycznego w Malezji*.

śród wszystkich krajów regionu Azji Południowo-Wschodniej, Malezja przyjmuje największą liczbę turystów zagranicznych – 21 mln. Turystyka, obok szybko rozwijającego się przemysłu, jest jedną z najważniejszych dziedzin gospodarki narodowej Malezji i przewiduje się, że jej znaczenie będzie rosło. Celem pracy jest ukazanie wielkości i przestrzennego zróżnicowania zagospodarowania turystycznego oraz ruchu turystycznego Malezji. Powyższe rozważania zostaną uzupełnione analizą zagadnień związanych z wielkością ruchu turystycznego w parkach narodowych.

Ostatnie lata na rynkach światowych charakteryzują się bardzo silną rywalizacją w pozyskiwaniu i zwiększaniu ruchu turystycznego. Jest to proces wynikający z permanentnej rywalizacji regionów turystycznych, a przejawiający się zmianami w strukturze produktów turystycznych. Główną przyczynę tego stanu upatruje się w następujących procesach:

- globalizacja gospodarki otwartej na nieograniczonej barierami politycznymi i celnymi przepływu kapitału, dóbr, usług, wiedzy i ludności; konkurencyjną pozycję umożliwiają rozwinięta sieć informacyjna i coraz sprawniejsze systemy transportu, zdolne sprostać zindywidualizowanym potrzebom klientów,
- koncentracja ludności na obszarach zurbanizowanych, na których olbrzymi potencjał ludzki i rosnące jego zróżnicowanie kreuje nowe potrzeby i wymagania,
- przyspieszenie tempa życia społecznego i gospodarczego spowodowane coraz skuteczniejszym sprzężeniem nauki z techniką, podnoszące funkcjonalność i wzrost wydajności pracy oraz poprawę warunków życia ludności.

Konkurencyjność w turystyce to nie tylko walka o klienta, ale także o inwestora, którego środki pozwolą na stworzenie kompleksowego produktu turystycznego, charakterystycznego dla danego regionu. Zwiększenie konkurencyjności regionów turystycznych może wpływać aktywizująco na rozwój społeczno-gospodarczy, co bezpośrednio przyczyni się do zwiększenia wpływów w przedsiębiorstwach, samorządach terytorialnych i lokalnych społeczności. Dlatego też niezmiennie istotnym zagadnieniem jest ocena czynników warunkujących konkurencyjność.

Ostatnie lata oznaczają dla Malezji wzrost turystyki przyjazdowej. Turysci przybywają tu, aby odpocząć w sprzyjających warunkach klimatycznych, na plażach rozciągniętych wokół Półwyspu Malajskiego. Odwiedzają ten kraj także w celu poznania kultury i tradycji różnych grup etnicznych zamieszkujących to państwo. Wielkość i przestrzenne zróżnicowanie ruchu turystycznego pozwalają na terytorium Malezji wyznaczyć rejony koncentracji ruchu turystycznego:

- Kuala Lumpur, Malakka i strefa południowo-zachodnia,
- Penang, Langkawi i Pangkor,

- górskie obszary wypoczynkowe,
- wschodnie wybrzeże,
- Sabah i Sarawak (Kowalski 2008: 79).

Obszar Malezji ze względu na warunki środowiska przyrodniczego można podzielić na dwie główne części: Zachodnią i Wschodnią. Malezja Zachodnia położona jest na wąskim i długim Półwyspie Malajskim, który jest przedłużeniem Gór Wschodniobirmańskich. Jego wnętrze zajmują tereny górskie, nie tworzą one jednak zwartego kompleksu. Największym z nich, ciągnącym się łukiem (długości 485 km, szerokości 50–65 km) z północnego wschodu aż po wyżynne przybrzeżne obszary Cieśniny Malakki, jest granitowy Główny Grzbiet (Main Range, Banjaram Besar), wznoszący się w Gunong Korbu na wysokość 2188 m n.p.m. Na wschód od Głównego Grzbietu biegnie rozczłonkowane granitowe pasmo Benom (Gunong Benom, 2114 m n.p.m.) oraz silnie rozczłonkowany grzbiet Tahan, wznoszący się w północnej części do 2207 m n.p.m. (Gunong Tahan). Jest to najwyższy położony punkt Półwyspu Malajskiego. Na południu pasma te zaznaczają się w krajobrazie w postaci wyizolowanych łagodnych wyniesień granitowych wznoszących się nad bagnami. Rzeźbę terenu urozmaicają pojedyncze wypiętrzenia wapienne wystające z aluwialnej powłoki. Większość tych wzgórz dochodzi maksymalnie do 610 m n.p.m. Występują one m.in. w okolicach Kuala Lumpur (groty wapienne Batu Caves), w Dolinie Kinty, w stanach Perlis oraz Kedah i zaznaczają swą odmienność w krajobrazie wysokimi, stromymi lub pionowymi stokami-ścianami pozbawionymi szaty roślinnej.

Około połowy obszaru półwyspu zajmują szerokie, płaskie, często bagniste równiny położone prawie na poziomie morza. Północno-wschodni wiatr, wiejący znad morza Południowochińskiego, usypał piaszczyste wschodnie wybrzeża. Charakterystyczne dla tego obszaru (i unikatowe w skali regionu, poza środkowymi wybrzeżami Wietnamu) są wały piaszczyste dochodzące do dwudziestu kilku metrów długości, biegnące równolegle do linii brzegowej (tzw. permatangi). Depresje między tymi wałami są często zalewane i pokryte roślinnością bągienną. Wybrzeża zachodnie są wyłącznie bagnisto-mangrowe.

Malezja Wschodnia położona jest w strefie wysp Archipelagu Malajskiego. Największą z wysp (438 km²), położoną centralnie, jest Borneo (Czeppe i in. 1969). Wyspa podzielona jest między trzy państwa: Malezję, Sułtanat Brunei oraz Indonezję. Malezyjskie stany Sarawak i Sabah leżą na północy i północnym zachodzie wyspy, do Indonezji należy Kalimantan na południu i na wschodzie, a położony za zachodnim wybrzeżem mały Sułtanat Brunei „wciśnięty” jest pomiędzy dwa malezyjskie stany (Armbrecht i in. 2008). Ukształtowanie powierzchni Malezji Wschodniej, szczególnie Sabahu i w mniejszym stopniu Sarawaku, nawiązuje do głównych cech ukształtowania powierzchni Malezji Zachodniej – wnętrze ma wybitnie górzysto-wyżynny charakter oraz wąskie pasy nizin nadbrzeżnych (obszerniejsze w Sarawaku), miejscami silnie zabagnione.

Liczne, silnie rozczłonkowane pasma górskie wypiętrzone zostały w czasie orogenezy alpejskiej. W ukształtowaniu powierzchni Sarawaku wydzieli się 3 zasadnicze formy: niziny nadbrzeżne, strefy pagórków, wyżyny i góry. Niziny nadbrzeżne o szerokości 30–60 km, bardzo płaskie, z namorzynowymi wybrzeżami, są zbudowane z materiałów nanoszonych przez liczne rzeki. Strefa przejściowa, określana często nieprecyzyjnie jako Sarawak pagórkowaty, o średniej wysokości 200–300 m n.p.m. z pojedynczymi, izolowanymi wyniesieniami sięgającymi 1000 m n.p.m. (Kana 1071 m n.p.m.), oddzielona jest od gór głęboko wciętych dolinami rzecznyymi, w tym przede wszystkim obszerną doliną rzeki Rajang. Silnie rozczłonkowane pasma górskie osiągają najwyższą wysokość w północno-wschodniej części Sarawaku (Mułu 2371 m n.p.m.). Znajdujący się tu Park Narodowy Mułu oferuje możliwość przeżycia przygody podczas zwiedzania systemu podziemnych jaskiń (ryc. 1). Według materiałów reklamowych, znajduje się tu największy na świecie jaskiniowy korytarz (jaskinia Jelenia), największa naturalna podziemna komora (komnata Sarawaku) oraz najdłuższa jaskinia Azji Południowo-Wschodniej (jaskinia Czystej Wody). Zwiedzającym udostępniono 18 zróżnicowanych pod względem trudności jaskiń, zarówno tych łatwych, które można obejrzeć bez specjalnego sprzętu, jak i będących wyzwaniem speleologicznym, wymagających ekwipunku i odpowiednich umiejętności. Na powierzchni rośnie dziewicza dżungla – to ogółem 544 km² lasów deszczowych, bagien torfowych oraz lasów górskich rojących się od ssaków, ptaków oraz niezwykłych owadów (Armbrecht i in. 2008).

Powierzchnia Sabahu ma w większym stopniu charakter górzysty niż Sarawaku. Szerokość nizin nadbrzeżnych rzadko przekracza 30 km, a w skrajnie zachodniej części, nad Zatoką Brunei, są one zabagnione. Wnętrze jest wybitnie górzyste, najwyższym masywem całej wyspy Borneo jest Crocker (Kinabalu 4101 m n.p.m.). Niedostępność górzystego, silnie zalesionego wnętrza podnosi rangę komunikacyjną rzek, z których najdłuższa – Kinabatangan (560 km) jest zarazem największą rzeką całej Malezji.

Ponad połowę powierzchni stanu Sabah porastają lasy deszczowe, chronione przez parki narodowe i rezerваты. Zamieszkują je rzadkie gatunki ssaków: nosorożec sumatrzański, żyjący w stadach słoń azjatycki, orangutany, gibony, lemury, łasze oraz malajskie niedźwiedzie. Najwyższy szczyt Sabahu, Mt Kinabalu (Gunung Kinabalu, 4101 m n.p.m.) jest również najwyższym szczytem Azji Południowo-Wschodniej. Jego szczyt stanowi wyzwanie dla amatorów wspinaczki. Wnętrze stanu Sabah stwarza nieskończenie wiele możliwości wędrówek po dżungli, spływów górskimi rzekami wypraw na rowerze górskim oraz samochodami terenowymi.

Sabah przyciąga również z całego świata entuzjastów nurkowania. Przybywają oni głównie na wyspę-kurort Sipadan – położoną przy wschodnim wybrzeżu stanu, uznawaną za jedno z 10 najlepszych na świecie miejsc do nurkowania.

Sipadan to w rzeczywistości wysoka wapienna „wieża” wystająca z dna morza Celebes, a oblewające ją wody zamieszkuje całe bogactwo morskich stworzeń. Aby zapobiec degradacji morskiego ekosystemu, rząd malezyjski w grudniu 2004 r. odebrał licencję pięciu firmom obsługującym ośrodki wypoczynkowe na tej maleńkiej wyspie i czyni starania o wpisanie jej na listę światowego dziedzictwa przyrody.

Rycina 1. Rozmieszczenie parków narodowych w Malezji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: *Malaysia Tourism Key Performance Indicators 2006*.

Wielkość i przestrzenne zróżnicowanie zagospodarowania turystycznego Malezji

Wypracowanie przewagi konkurencyjnej w turystyce wynika z kilku uwarunkowań, jednym z nich jest dobrze rozwinięta infrastruktura. Rozwój turystyczny regionu jest silnie uzależniony od poziomu zagospodarowania turystycznego, w szczególności dotyczy to bazy noclegowej. W 2006 r. w Malezji ogółem dostępnych było 314,5 tys. miejsc noclegowych. Regionami z najwyższą liczbą miejsc noclegowych są: Kuala Lumpur (60 tys.), Pahang (41 tys.) oraz Johor (26,7 tys.). Obszary najslabiej zagospodarowane pod względem bazy noclegowej to Perlis na północy kraju, terytorium federalne Putrajaya (1,5 tys.) oraz wyspa Labuan (2 tys.). Największą gęstością charakteryzują się dwa terytoria federalne: stołeczne Kuala Lumpur (aż 250 miejsc noclegowych/km²), Putrajaya o niewiel-

kiej powierzchni (32,8), a także Penang (25). Natomiast najmniejsza gęstość charakterystyczna jest dla Sarawaku (0,18) i Sabahu (0,31) – dwóch największych regionów kraju, położonych na wyspie Borneo. Dla całej Malezji ogółem wskaźnik gęstości bazy noclegowej wynosi 0,95 miejsca noclegowego/km².

W 2006 r. w Malezji do obsługi ruchu turystycznego przygotowanych było 2336 hoteli (ponad 157 tys. pokoi). Najwięcej obiektów hotelarskich znajdowało się w stanach: Pahang (322), Sarawak (274) oraz Johor (264). W regionach Pahang i Johor przekłada się to jednocześnie na największą liczbę pokoi hotelowych, wynoszących odpowiednio 20,5 tys. i 13,3 tys. W Kuala Lumpur jest co prawda mniej hoteli niż w Sarawaku, ale pokoi noclegowych jest w malezyjskiej stolicy więcej. Statystycznie każdy hotel w stanie Pahang posiadał średnio 63 pokoje, natomiast w Kuala Lumpur 132. W Pahangu duża liczba hoteli posiada nie więcej niż 20 pokoi, w Kuala Lumpur natomiast dostępnych jest 51 obiektów hotelarskich oferujących powyżej 200 pokoi. Największy stołeczny hotel to należący do sieci Marriott 5-gwiazdkowy Renaissance Kuala Lumpur Hotel, oddający do dyspozycji gości aż 921 jednostek mieszkalnych. Statystyczny malezyjski hotel to średniej wielkości obiekt dysponujący 67 pokojami.

W Malezji Zachodniej ogółem w 2006 r. były 1833 hotele, a podróżni mogli zameldować się w jednym ze 133 tys. znajdujących się w nich pokoi. W porównaniu z rokiem poprzednim, zanotowano wzrost liczby hoteli o 3,44%, czyli 61 obiektów oraz 14% wzrost liczby jednostek mieszkalnych, który oznacza oddanie do użytku 1418 nowych pokoi. Malezja Wschodnia cechuje się mniejszą dynamiką wzrostową wielkości bazy noclegowej.

Wielkość i przestrzenne zróżnicowanie ruchu turystycznego

Jednym z ważniejszych czynników decydujących o konkurencyjności regionów turystycznych jest zróżnicowany produkt turystyczny, który stwarza możliwości uprawiania różnych form ruchu turystycznego. Poszczególne regiony czy ośrodki turystyczne, konstruując swoją ofertę, starają się zaspokoić oczekiwania różnego typu turysty – w sposób bezpośredni może to decydować o zwiększaniu się wielkości ruchu turystycznego. W związku z tym należy przeanalizować motywy decydujące o wyborze Malezji jako destynacji turystycznej. Za jeden z najważniejszych (o ile nie najważniejszy) motyw uprawiania turystyki, uważana jest turystyka poznawcza. Najwięcej turystów deklaruje chęć poznania Malezji jako powód przyjazdu do tego kraju.

Tabela 1. Czynniki decydujące o wyborze Malezji jako destynacji turystycznej

Czynnik	Udział (w %)
Chęć zwiedzania kraju	43,5
Rekomendacja znajomych	30,6
Chęć poszerzenia wiedzy o Malezji	27,2
Przystępność cenowa	21,1
Szeroka gama atrakcji turystycznych	20,4
Łatwa dostępność komunikacyjna	12,9
Możliwości robienia zakupów	6,9
Położenie w niewielkiej odległości	6
Wizyta w Malezji zawarta w pakiecie turystycznym	2,2
Inne	11,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: *Malaysia. Profile '07 of Tourists by Selected Markets*.

Odzwierciedleniem motywów decydujących o wyborze Malezji jako kraju podróży o charakterze turystycznym są formy aktywności spędzania czasu w omawianym kraju. Zgodnie z najważniejszym celem turystyki poznawczej, najczęściej turystów spędza swój pobyt w Malezji na zwiedzaniu.

Tabela 2. Formy aktywności turystów w Malezji w latach 2006–2007

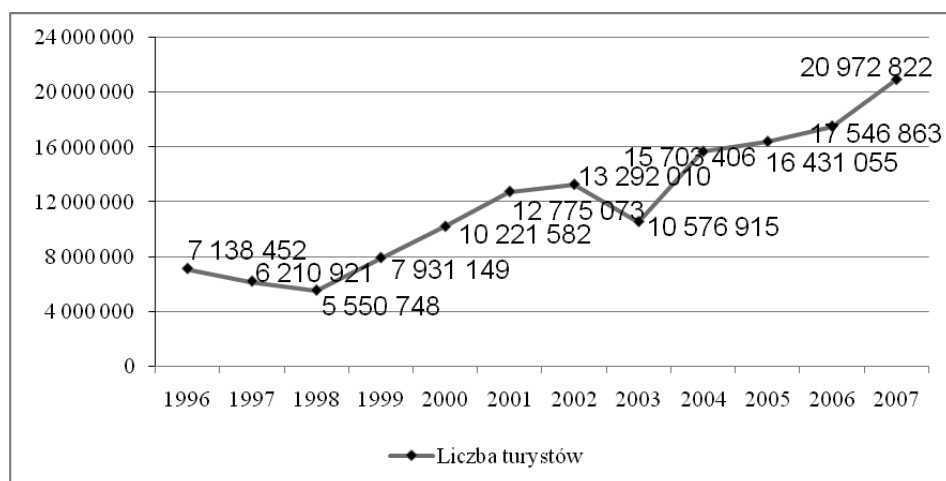
Forma aktywności turystycznej	Liczba turystów w 2006 r.	Udział formy w 2006 r. (w%)	Liczba turystów w 2007 r.	Udział formy w 2007 r. (w%)	Zmiana 2006/2007 (w %)
Zwiedzanie miast	14 686 724	83,7	17 113 823	81,6	13,8
Zakupy	14 528 803	82,8	17 302 578	82,5	15,8
Plażowanie	8 475 135	48,3	9 584 580	45,7	6,3
Zwiedzenie terenów pozamiejskich	7 176 667	40,9	9 207 069	43,9	11,6
Spacery/wędrówki/trekking	8 615 510	49,1	10 087 927	48,1	8,4
Wizyta w muzeum	3 614 654	20,6	6 019 200	28,7	13,7
Żeglowanie	2 825 045	16,1	2 411 875	11,5	-2,4
Imprezy kulturalne	2 403 920	13,7	3 523 434	16,8	6,4
Nurkowanie	1 719 593	9,8	2 265 065	10,8	3,1
Golf	350 937	2	503 348	2,4	0,9
Inne sporty	193 015	1,1	104 864	0,5	-0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: *Malaysia...*

Należy zaznaczyć, że turysta może wybrać równorzędnie kilka form aktywności, a zatem wartości procentowe prezentujące udział poszczególnych form wymienione w powyższej tabeli nie sumują się do 100%.

Wymiernym efektem wzrostu konkurencyjności jest zwiększenie ruchu turystycznego. W 2007 r. do Malezji przyjechało łącznie prawie 21 mln turystów (tab. 2). Od kilku lat notowany jest wyraźny wzrost przyjazdów, a porównując dane dotyczące roku poprzedniego, dynamika wzrostowa osiągnęła poziom 19,5%. W przedstawionym okresie (1995–2007) nastąpił wzrost liczby turystów o 13 mln, czyli ponad 180%. Widoczne jest także wyraźne załamanie przyjazdów w dwóch okresach: w drugiej połowie lat 90. XX w. (w latach 1997–1998) nastąpił kryzys finansowy na rynkach azjatyckich, zapoczątkowany załamaniem waluty Tajlandii, która w tamtym czasie była drugim najważniejszym rynkiem turystyki przyjazdowej Malezji. Rok 2003 natomiast to epidemia SARS, szczególnie dotkliwa w Azji Południowo-Wschodniej, a której źródło było w Hongkongu. Odnotowano wówczas 16% spadek przyjazdów turystycznych na kontynent azjatycki (wg danych www.world-tourism.org), natomiast dla samej Malezji spadek wyniósł 20%. Ciekawy jest fakt, że za każdym razem kraj ten jednak dosyć szybko odbudowywał swoją pozycję na rynku turystycznym. Po pierwszym z omawianych załamań, już w 1999 r. nastąpił wzrost liczby przyjazdów o 42%, co oznacza przekroczenie poziomu sprzed kryzysu, natomiast w 2004 r. (czyli tuż po opanowaniu epidemii SARS) nastąpiło zwiększenie o 48,5% w porównaniu z rokiem 2003. W odniesieniu do roku 2002 (czyli sprzed epidemii), w 2004 r. odnotowano wzrost przyjazdów do Malezji o prawie 2,5 mln.

Rycina 2. Liczba przyjazdów turystów zagranicznych do Malezji w latach 1995–2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: *Malaysia...*; *Malaysia. Tourism Key Performance Indicators*.

Rok 2007 w Malezji charakteryzował się wysokim wzrostem liczby turystów w porównaniu z rokiem poprzednim, który wynosił 19,5%. Ogółem w ciągu całego roku kraj ten odwiedziło 20,9 mln osób. Ze względu m.in. na stołeczny oraz węzłowy charakter (położenie najważniejszego lotniska międzynarodowego w kraju), najwięcej turystów zagranicznych przyjechało do stanu Kuala Lumpur i Selangor (10 mln, czyli 47,7%). Inne chętnie odwiedzane regiony to Penang (6,5 mln) i Pahang (4,3 mln). Najmniej turystów postanowiło zwiedzić stany Putrajaya (0,6%), Kelantan (1%), Negeri Sembilan i Labuan (2,2%). W porównaniu z rokiem 2006, nie zmieniły się pozycje wyżej wymienionych regionów w przestrzennym zróżnicowaniu ruchu turystycznego Malezji.

Tabela 3. Przyjazdy turystów do Malezji w latach 2006–2007 (wg regionów)

Regiony odwiedzone	Liczba przyjazdów w 2007 r.	Udział w 2007 r. (w %)	Zmiana 2006/2007 (w %)	Gęstość ruchu turystycznego w 2007 r.
Kuala Lumpur i Selangor	10004036	47,7	21,8	1 226,4
Penang	6 543 520	31,2	10,3	6346,8
Pahang	4341 374	20,7	15,6	120,7
Sabah	2 265 065	10,8	7,6	30,8
Melaka	4 110 673	19,6	88,9	2 488,3
Sarawak	1 908 527	9,1	-17,0	15,3
Johor	2307010	11	21,7	121,5
Labuan	461 402	2,2	5,2	5 015,2
Kedah i Perlis	943 777	4,5	-5,6	92,3
Terengganu	671 130	3,2	-25,0	51,8
Perak	545 293	2,6	-2,9	26,0
Negeri Sembilan	461 402	2,2	9,6	69,4
Putrajaya	125 837	0,6	-48,8	2 735,6
Kelantan	209 728	1	-37,1	14,0
Malezja ogółem	20 972 822	-	19,5	63,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: Malaysia. Profile '07 of Tourists by Selected Markets oraz Malaysia. Tourism Key Performance Indicators.

Średnia gęstość ruchu turystycznego Malezji, mierzona liczbą turystów w przeliczeniu na 1 km², wynosiła w 2007 r. 63,6. Najwyższą wartość omawiany wskaźnik osiągnął w stanie Penang (6346,8), Labuan (5015,2) oraz Putrajaya (2735,6). Najmniejsza gęstość ruchu turystycznego wynosząca 14,0 charakterystyczna była dla regionu Kelantan (najrzadziej odwiedzanego z malezyjskich stanów). Niski wskaźnik gęstości ruchu turystycznego obserwowano w Sarawaku – największym regionie Malezji (15,3) oraz w stanie Perak (26).

Ważnym walorem przyrodniczym są parki narodowe, a pomimo tego w przypadku Malezji nie są one najważniejszym motywem przyjazdów do tego kraju. W ostatnich latach obserwuje się powolną tendencję wzrostową w ruchu turystycznym w parkach narodowych, dotyczy to zarówno turystyki krajowej, jak i zagranicznej. Cenne zasoby środowiska naturalnego objęte najwyższą formą ochrony są odwiedzane przez ponad 330 tys. turystów zagranicznych rocznie, co stanowi zaledwie 1,9% wszystkich zagranicznych odwiedzających Malezję. W tabeli 4 przedstawiono dane dotyczące wielkości ruchu turystycznego w 23 parkach narodowych Malezji. W tabeli, ze względu na brak informacji, nie uwzględniono danych dotyczących parków narodowych: Endau Rompin oraz Kenong (oba położone w Malezji Półwyspowej). Zdecydowana większość omawianych obszarów chronionych znajduje się w Malezji Wschodniej. Ogółem w 2006 r. malezyjskie parki narodowe odwiedziło 883 tys. osób. 62,4% tej liczby to turyści krajowi, natomiast 37,6% – zagraniczni. Biorąc pod uwagę łączną liczbę odwiedzających, najbardziej popularnymi były parki narodowe Kinabalu, Tunku Abdul Rahman oraz Sama Jaya.

Tabela 4. Liczba odwiedzających parki narodowe Malezji w 2006 r.

Nazwa parku narodowego	Odwiedzający krajowi	Odwiedzający zagraniczni	Razem
Półwysep Malajski	71246	43531	114777
Pahang National Park	48564	39027	87591
Pulau Pinang National Park	22682	4504	27 186
Stan Sabah	246 300	210 359	456 659
Kinabalu Park	145936	58871	204 807
Tunku Abdul Rahman Park	51 027	134005	185032
Bukit Tawau Park	45425	207	45632
Crocker Range National Park	1 446	59	1 505
Pulau Tiga Park	1 789	3475	5264
Turtle Islands Park	677	13 742	14419
Stan Sarawak	233 735	78020	311755
Bako National Park	8615	21 445	30060
Mulu National Park	11 935	12677	24612
Niah National Park	13260	5 136	18396
Similajau National Park	4818	1 904	6722
Lambir National Park	7597	1201	8798
Kubah National Park	4673	864	5537
Gading National Park	5680	1769	7449
Batang National Park	64	126	190

Matang National Park	14106	1916	16022
Semenggoh National Park	35794	28786	64580
Sama Jaya National Park	110273	118	110391
Loagan Bunut National Park	1119	121	1240
Wind Cave National Park	15801	1957	17758
Tanjung Datu National Park	136	230	366
Talang Satang National Park	55	236	291
Malezja ogółem	551472	332376	883848

Źródło: opracowanie własne.

Dla turystów krajowych najpopularniejszym parkiem jest wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury i Przyrody UNESCO Kinabalu, na którego terenie jest owiany legendami szczyt Mt Kinabalu (4101 m n.p.m.). W 2006 r. park odwiedziło niespełna 205 tys. osób, z czego 146 tys. to Malezyjczycy. Dla turystów zagranicznych obszar ten jest drugim najchętniej wybieranym parkiem narodowym w Malezji. Odwiedzający krajowi na drugim miejscu stawiają park Sama Jaya (110 tys. odwiedzin), co zupełnie nie przekłada się na liczbę turystów zagranicznych, którzy stanowią zaledwie 0,1% wszystkich odwiedzających (czyli 118 osób). Trzecim parkiem pod względem liczby odwiedzających krajowych (51 tys.) i jednocześnie numerem jeden pod względem popularności wśród turystów zagranicznych (134 tys.), jest park morski Tunku Abdul Rahman, położony w pobliżu miejscowości Kota Kinabalu w północnym Sabahu. Chętnie odwiedzany (39 tys. turystów zagranicznych i 48,5 tys. krajowych) jest również park Pahang (Taman Negara), gdzie walorem podlegającym szczególnej ochronie jest uważany za najstarszy na świecie fragment lasu deszczowego. Wśród mieszkańców Malezji najrzadziej odwiedzanymi parkami narodowymi są: Talang Satang (zaledwie 55 wizyt), Batang Ai (64) oraz Tanjung Datu (136). Obcokrajowcy najmniej zainteresowani są Crocker Range, Sama Jaya oraz Loagan Bunut. W kilku przypadkach widać ogromne dysproporcje w preferencjach wyboru parku narodowego jako destynacji turystycznej między odwiedzającymi krajowymi a zagranicznymi. Oprócz wspomnianego Sama Jaya National Park, gdzie Malezyjczycy stanowią 99,9% podziwiających ten obszar, podobna sytuacja ma miejsce w Parku Narodowym Bukit Tawau (99,5% odwiedzin o charakterze lokalnym). Odwrotny przypadek stanowi natomiast park Turtle Islands, gdzie turyści międzynarodowi stanowią przytłaczającą większość, wynoszącą 95,3% (czyli 13,7 tys. spośród 14,4 tys. wszystkich odwiedzin). Łącznie w ośmiu parkach narodowych zanotowano więcej wizyt turystów zagranicznych niż krajowych. W ujęciu regionalnym najwięcej osób w 2006 r. wyraziło swoje zainteresowanie parkami narodowymi stanu Sabah (456,7 tys.).

Wielkość i przestrzenne zróżnicowanie ruchu turystycznego w parkach narodowych Malezji jest najlepszym dowodem na określenie konkurencyjności

tych parków względem siebie. W związku z tym należy określić, jakie czynniki decydują o przewadze konkurencyjnej. Dla powyższego celu posłużono się dwoma przykładami najczęściej odwiedzanych parków narodowych: Kinabalu oraz Tunku Abdul Rahman. W przypadku pierwszego obszaru chronionego, decydującym czynnikiem jest środowisko przyrodnicze. Park rozciąga się na obszarze 754 km² i obejmuje swoim zasięgiem najwyższy szczyt archipelagu Malajskiego Mt. Kinabalu. Jest jednym z najbogatszych i najbardziej zróżnicowanych zbiorowisk roślin na świecie. Ostatnie badania PN Kinabalu szacują występowanie 5000–6000 gatunków roślin, w tym 200 rodzin i 1000 rodzajów. W parku można podziwiać: 1000 gatunków orchidei, 608 gatunków paproci, 10 gatunków dzbaneczników, 24 gatunków rododendronów (5 gatunków endemicznych dla Kinabalu), 78 gatunków fikusów, 52 gatunki palm. W parku jest też duża liczba gatunków endemicznych. Wyznaczonych jest wiele krótszych i dłuższych tras trekkingowych, można wykąpać się w gorących źródłach, zwiedzić ogród botaniczny albo wspinać się na *canopywalks*, sznurowych mostach podwieszonych na drzewach na wysokości nawet 40 metrów nad ziemią. Na terenie parku można przenocować w jednym ze schronisk.

W przypadku parku Tunku Abdul Rahman, czynnikami decydującymi o wyborze tej destynacji są warunki środowiska przyrodniczego oraz dostępność komunikacyjna. Park znajduje się na pięciu górzystych wyspach (Gaya, Manukan, Sapi, Sulug i Mamutik), których główną atrakcją są piaszczyste plaże oraz możliwość nurkowania. Jednym z ważniejszych atutów parku jest jego bliskie sąsiedztwo miasta Kota Kinabalu. Wyspy są ulubionym miejscem jednodniowego wypoczynku mieszkańców tego miasta oraz licznych turystów z Singapuru i Hongkongu.

Z turystyką w parkach narodowych Malezji bezpośrednio jest związany nowy trend w turystyce – „turystyka ACE”. To swego rodzaju połączenie turystyki przygodowej, kulturowej i ekoturystyki. Bardzo często trudno oddzielić wszystkie te rodzaje aktywności turystycznej – turysta wyjeżdżając kieruje się różnymi motywami. Zintegrowany, ale także na swój sposób zróżnicowany, produkt turystyczny jest w stanie sprostać wymaganiom współczesnego turysty. W otoczeniu wielu malezyjskich parków narodowych proponuje się turystom pewne elementy turystyki kwalifikowanej i kulturowej. Do atrakcji należy zwiedzanie wioski Ibanów, którzy mieszkają w swoich egzotycznych osadach. Taka oferta turystyczna wpisuje się w koncepcję turystyki zrównoważonej (Kowalczyk, Kulczyk, Burska 2010: 188).

Podsumowanie

Od lat 90. XX w. turystyka przyjazdowa w Malezji zaczyna odgrywać coraz ważniejszą rolę. Turyści przybywają, aby odpoczywać w sprzyjających warunkach

klimatycznych na plażach rozciągających się dokoła Półwyspu Malajskiego lub podziwiać życie rafy koralowej. Odwiedzają ten kraj głównie w celu poznania kultury różnych grup etnicznych zamieszkujących to państwo, albo aby odbywać wycieczki do dżungli na Borneo. Takie cele podróży oraz unikatowe walory turystyczne umożliwiają wydzielenie na obszarze Malezji pięciu rejonów koncentracji ruchu turystycznego: Kuala Lumpur, Malakka i strefa południowo-zachodnia; Penang, Langkawi i Pangkor; górskie obszary wypoczynkowe; wschodnie wybrzeże oraz Sabah i Sarawak. W oparciu o przedstawione materiały statystyczne można stwierdzić, że jednym z najważniejszych regionów turystycznych Malezji jest stolica – Kuala Lumpur, decydują o tym walory kulturowe (materialne i niematerialne), bardzo dobrze rozwinięta baza noclegowa oraz szczególnie korzystna dostępność komunikacyjna. Bardzo duże możliwości rozwoju turystyki posiadają też dwa stany Sabah (6 parków narodowych) i Serawak (15 parków narodowych, spośród 23 położonych w całej Malezji). Parki te powstały ze względu na unikatowe walory krajobrazowe.

Bibliografia

- Armbrrecht J., Calvert B., Eveland J., Lin-Liu J., 2008, *Azja Południowo-Wschodnia*, Pascal, Bielsko-Biała.
- Czeppe Z., Flis J., Mochnacki R., 1969, *Geografia fizyczna świata*, PWN, Warszawa.
- Kowalczyk A., Kulczyk S., Burska Z., 2010, *Turystyka etniczna*, [w:] *Turystyka zrównoważona*, red. A. Kowalczyk, PWN, Warszawa.
- Kowalski R., 2008, *Malezja*, [w:] *Kraje pozaeuropejskie. Zarys geografii turystycznej*, red. Z. Kruczek, Proksenia, Kraków.
- Malaysia, *Accommodation Directory 2006/2007*, Tourism Malaysia (Ministry of Tourism), Kuala Lumpur.
- Malaysia, *Profile '07 of Tourists by Selected Markets*, Tourism Malaysia (Ministry of Tourism), Kuala Lumpur.
- Malaysia, *Tourism Key Performance Indicators*, 2006, Tourism Malaysia (Ministry of Tourism), Kuala Lumpur.